

Kiina, Kehitysmaat ja imperialismi

Kysymys: Onko Kiina imperialistinen valtio?

Jari Karttunen

Nouseva Kiina, horjuva Länsi

- Kiinan nousu on tosiseikka. Entinen köyhä kehitysmaa on noussut taloudelliseksi supervallaksi, joka haastaa länsimaiden globaalin ylivallan.
- Länsi ei kuitenkaan mielellään luovuta valta-asemaansa.
- Seurauksena on syntynyt kilpailu vallasta ja resursseista Lännen ja Kiinan välille.
- Todelliset kilpailijat ovat länsipohjaiset kapitalistiset suuryritykset ja rahoituslaitokset sekä Kiinalaiset valtionkapitalismia harjoittavat tahot.
- Globaalin kapitalismin vallitessa kilpailu on hienovaraista, koska molemmat osapuolet ovat riippuvaisia toisistaan.

Globaali propagandasota

- Osana tätä globaalia kilpailua vallitsee suunnaton propaganda kamppailu
- Läntinen markkinaliberaali kapitalistinen joukko hyökkää Kiinalaista pääomaa vastaan monin eri syytöksin.
- Pääsääntöisesti syytökset ovat seuraavanlaisia ja melko todellisia:
 - Kiinan ”demokratian puute”.
 - Kiinan ihmisoikeusloukkaukset.
 - Kiinan ”vastuuton lainananto” kehitysmaille.
 - Työntekijöiden heikot olosuhteet.
 - Yritykset levittää valtapiiriään.
 - Pyrkimykset vaikuttaa kansainväliseen poliittiseen järjestelmään.
 - Sotilaallinen kilpavarustelu.
 - Ympäristöongelmat
 - Kehitysmaiden uskoloniasaatio.

Globaali propaganda sota

- Kuitenkin, Länsi syyllistyy itse jokaiseen edellisestä syytöksestä.
- Olennainen tekijä on se,ettei Länsi halua itselleen kilpailijaa.
- Läntisen kapitalismin kannalta huolestuttavin osuus Kiinan systeemissä on poliittinen puuttuminen globaalin talousjärjestelmän toimintaan ja kilpaileminen markkinoilla sekä resursseista.
- Kiina on kuitenkin jo muuttanut maailman talousjärjestelmää. Kehitysmaat kehittyvät ja Lännen erikoisasema maailmassa on poistumassa.

Kiina, alikehitys ja kehitysmaat

- .Imperialistinen kapitalismi rakensi maailman ylikehitetyksi länneksi ja alikehitetyiksi kehitysmaiksi.
- .Lännessä nautittiin kehitysmaiden riistosta saatavasta ylikehityksestä, jonka avulla läntisten työväenluokkien tyytyväisyys ostettiin.
- .Läntinen kapitalismi muuttui globaaliksi kapitalismiksi ja oli yhä vähemmän riippuvainen omista ydinalueistaan.
- .Alikehityksen ulkopuolelle jäänyt Kiina kykeni kehittymättömyydestään huolimatta hyödyntämään globaalia talousjärjestelmää ja nousemaan taloudellisesti merkittävään asemaan.
- .Kiinan nousu johti myös muiden kehitysmaiden alikehityksen lieventymiseen. Tämä johti taloudelliseen kasvuun ja uusien markkinoiden syntymiseen. Lännessä tämä näkyi ylikehityksen vähentymisenä.
- .Kehittyvä maailma on kapitalistisen järjestelmän raaka-aine varasto.
- .Talouskasvun myötä se on myös muuttumassa tärkeimmäksi markkinaksi.
- .Tämän markkinan hallinnasta Kiinalainen ja Läntinen pääoma nyt taistelevat.

Taistelu kehitysmaiden kontrollista

- Varsin yleinen kritiikki Kiinaa kohtaan liittyy sen agressiiviseen kehityspolitiikkaan kehitysmaissa.
- Läntiset tahot esittävät syytöksiä Kiinalaisesta imperialismista ja uuskolonialismista. Itse ne ovat todistetusti osallisena näitä prosesseja.
- Läntiset kapitalisti eivät ole ainoita, jotka esittävät tällaisia argumentteja. Myös Läntinen vasemmisto esittää tällaisia syytöksiä.
- Huolestuneisuutta Kiinan kontrollista esiintyy myös Afrikassa, Aasiassa ja latinalaisessa-Amerikassa joten väitettä ei voi täysin sivuuttaa pelkkänä läntisenä propagandana.
- Jos haluamme pureutua tähän kysymykseen, meidän on aluksi vastattava määritelmään siitä, mitä imperialismi oikeastaan tarkoittaa?

Imperialismin määrittely

•Imperialismin yleinen lyhyt määritelmä on: Suurempi maa tai hallitus vahvistaa itseään ottamalla haltuunsa köyhemmät tai heikommat maat, joilla on tärkeitä resursseja.

•Tämä määritelmä on kuitenkin riittämätön ja johdattelee helposti ajattelemaan, että imperialismissa on kysymys ainoastaan siirtomaista (länsi-Sahara) ja miehityistä maa-alueista (Tiibet, Palestiina, Krim)

•Leninin mukaan imperialismi tarkoittaa, itse asiassa kapitalistisen järjestelmän nykyistä kehittyneintä vaihetta.

•Joidenkin mukaan tosin kapitalismi on siirtynyt seuraavaan vaiheeseen finanssikapitalismin muodossa. Mielestäni finanssikapitalismi on vain imperialistisen kapitalismin uuskolonialistinen, valtioista vapautunut edistynyt aste.

Imperialistinen kapitalismi

- Kapitalistinen järjestelmä tarvitsee ikuista kasvua ylläpitääkseen itseään.
- Syntyy jatkuvaa tarvetta uusien markkinoiden luomiseen.
- Yritykset tekevät sopimuksia valtioiden kanssa saadakseen lisää ”markkina-alueita”.
- Imperialismi ei tarkoita välttämättä kirjaimellista maiden valloittamista ja liittämistä johonkin valtavaan imperiumiin, vaan uusien maa-alueiden liittämistä kansainväliseen finanssiverkoston.
- Tätä finanssiverkostoa ylläpitävät jättiläismäiset pankkikonglomeraatit ja suuryritykset, jotka haalivat niin paljon pääomaa, että niillä on todellisuudessa enemmän valtaa kuin imperialististen valtioiden hallituksilla.
- Syntyy pörssikaupaksi kutsuttu finanssiverkosto, jossa jotkut toimijat alkavat haalimaan lainoja tuhansilta yrityksiltä ja valtioita.
- Seurauksena on moniportainen riippuvuuden verkosto, joka pakottaa pankit ja suuryritykset käyttämään kaikki resurssit ylläpitääkseen oman ja kumppaniensa menestyksen. Keinoihin kuuluu monopolisopimukset valtioiden kanssa, sotien, löytöretkien ja tieteellisteknologisten tutkimusten rahoittaminen.
- Lopulta vapaa kauppa lakkaa olemasta vapaata ja muuttuukin vain muutaman jättiläismäisen suuryrityksen globaaliksi kilpailuksi siitä, kuka saa haalittua eniten pääomaa osakkeenomistajille.
- Koko maailma muuttuu vähitellen harvalukuisen eliitin omistamaksi läänityksiksi, jossa kansallisvaltioitten vapaudet alkavat murentua.
- Koska maapallossa kaikki maat on jo löydetty ja valloitettu, jäljelle jäävät jo itsenäisten valtioiden pilkkominen pienemmiksi osiksi, jotta erilaiset yritykset saavat hallintaan niissä olevat markkinat.

Kiina ja Imperialismi

- On helppo havaita, että Leninin ennustus globalisaatiosta ja maailmankapitalismista on toteutunut merkittävässä määrin.
- On myös todettava, että Kiina on merkittävä osa tätä maailman kapitalistista järjestelmää.
- Kiina ei siis ole imperialistisesta järjestelmästä irrallaan oleva toimija.
- Kiina ei myöskään ole valtiotasolla imperialismiin alikehitetty uhri, sillä se kykenee laajentamaan valta-asemiaan jopa perinteisten imperialistien alueille.
- Tästä voisi päätellä, että Kiinan on siis oltava ainakin jossain määrin imperialistinen, ellei halua uskoa Kiinalaisten omia väitteitä, joiden mukaan he ovat uudenlainen toimija ja kaikki hyöty mitä he saavat hyödyttää yhtäläisesti kaikkia osapuolia.

Kiinan rooli kuitenkin tarvitsee laajaa ymmärtämystä.

•Kiinan olemuksesta ei ole yksimielisyyttä kehitystutkijoiden keskuudessa.

•Selvää on, että:

Kiina pyrkii turvaamaan tarvitsemansa resurssit tekemällä sopimuksia itseään heikompien maiden kanssa.

Kiinalaiset yritykset toimivat globaaleilla kapitalistisilla maailmanmarkkinoilla kuten muutkin kapitalistiset toimijat. Ne riistävät lisäarvoa työntekijöiltä ja käyttävät sitä voittojen tekemiseen.

Kiinalainen työntekijä on sekä kotimaisten, että läntisten yritysten riistettävänä.

•Toisaalta:

•-Kiina ei toistaiseksi ole sotkeutunut resurssi sotiin, eikä ole pirstonut olemassa olevia valtioita kuten Länsi.

•-Ainakin päällisin puolin käyttää lisäarvon riistolla tuotettuja voittoja myös työväenluokan elannon parantamiseen. (köyhyyden vähentäminen on ollut suunnatonta)

•-Kehittyvässä maailmassa Kiinan toiminta nähdään Länttä parempana. Kiinalainen investointi ja rahoitus on ainakin lyhyellä aikavälillä ollut taloudellisesti kehitysmailla hyödyllisempää, kuin läntinen kehitysapu.

•En mene esityksessäni syvemmälle näissä kysymyksissä. Sen sijaan tarkastelen Kiinan roolia imperialismille olennaisen mekanismin – uuskolonialismin näkökulmasta.

•Jos Kiina on imperialistinen, se syyllistyy uuskolonialismiin, on sen pintapuolinen kehitysyhteistyö minkälaista tahansa.

Mitä on uuskolonialismi?

.Kwame Nkrumah määritteli *uuskolonialismin* olevan viimeisin ja mahdollisesti salakavalin ja vaarallisin imperialismiin vaihe. Hänen mukaansa modernissa maailmassa ei enää ollut mahdollista kontrolloida siirtomaita perinteisen imperialismiin keinoin. Hallinnan tarvetta varten kehittyi uuskolonialistinen hallintamenetelmä. Nkrumah määritteli uuskolonialismin seuraavasti:

.”Uuskolonialismin kohteeksi joutunut valtio on teoriassa itsenäinen ja täyttää ulkoisesti kaikki kansainvälisesti tunnustetut itsemääräämisoikeuden elementit. Todellisuudessa sen taloudellinen järjestelmä ja sen myötä poliittinen toiminta on ohjattu ulkoapäin.”

. Uuskolonialismi kontrolloi kohdemaataan taloudellisella, poliittisella ja kulttuurisella tasolla. Tärkein uuskolonialistisen hallinnan päämäärä on saavuttaa kohdemaan taloudellisen järjestelmän hallinta.

.Uuskolonialismin kohteen ei välttämättä ole koskaan tarvinnut olla virallinen siirtomaa.

.Myös teollistunut länsimaa voidaan teoriassa uuskolonialisoida, jos sen taloudellinen ja sitä myötä poliittinen järjestelmä joutuu ulkoisten tahojen kontrolloitavaksi.

.Laajemmin ajateltuna melkein kaikki maailman valtiot ovat kansainvälisen kapitalismin uuskolonisointi tai kapitalisointi projektin kohteena.

Kehitysapu uuskolonialismin työkaluna

.Kehitysapu on kenties tärkein aktiivisen uuskolonialismin työväline.

.Kehitysapu, jota kehittyneemmät imperialistiset valtiot antavat kehitysmaille on kriittisesti tarkasteltuna imperialistinen mekanismi. Kehitysapu muodostaa suoran riippuvaisuussuhteen avun antajan ja saajan välille. Kehitysapu vaikuttaa ennen kaikkea taloudellisen riippuvaisuussuhteen luomiseen, mutta sen vaikutukset heijastuvat myös politiikan, kulttuurin ja koulutuksen tasolle.

.Kehitysapu on yleensä lainamuotoista, joten se sitoo taloudellisesti avunsaajan maksamaan korkoja. Yleensä apu tuo mukanaan myös monia ehtoja, kuten velvoituksen käyttää apua tiettyntyyppiseen teknologiaan, velvoitus ostaa sillä asioita määrättyltä tavarantoimittajalta sekä avunantajan tarjoamien avustajien käyttäminen ja totteleminen. Lisäksi avun ehtona voi olla kauppasopimuksia, vaatimuksia lainsäädännöllisistä ratkaisuksista ja muita poliittista liikkumavaraa rajoittavia ehtoja.

.Kehitysavun rooli alikehittäjänä on pelottava ajatus, mutta tarjoaa yhden vastauksen siihen miksi vuosikymmenien kehitysapu ei ole nostanut kehitysmaita pois köyhyydestä. Kehitysapu tuottaa kehityksen sijaan alikehitystä. Se alikehittää kohteensa yhteiskunnalliset rakenteet niin, ettei avunsaaja kykene enää pärjäämään ilman kehitysapua tai tulemaan toimeen ilman taloudellista riippuvaisuussuhdetta avun antajaan.

.Kiinan antamaa ”kehitysapua” on syytetty Länessä imperialismin työvälineeksi. Mielestäni Kiinan imperialismia on hyvä arvioida, juuri kehitysavun näkökulmasta. Voimme verrata läntistä todistetusti imperialistista kehitysapua ja Kiinalaista kahdenvälistä yhteistyötä ja katsoa, toimiiko Kiinalainen kehitysapu uuskolonialismin työvälineenä.

Miten Kiinan kehityspolitiikka eroaa Läntisestä kehitysavusta?

•Lännessä kehityksellä tarkoitetaan yleensä hallitusten, rahoituslaitosten ja järjestöjen antamaa kehitysapua köyhille maille. Tämä nähdään avunantona vahvemmalta heikommalle. Kehitysavun pääpaino on propagandassa ihmisten kurjuuden helpottamisella, valistamisella ja yhteisöjä hyödyttävissä ratkaisuissa, sekä ympäristössä.

•Kiinalainen malli ei perustu ”avun antamiseen.”Kiinalaisessa mallissa asiaa lähestytään talouden kasvun ja materiaalisen kehityksen näkökulmasta. Läntisen tyylinen apu on marginaalista. Kiinalainen malli perustuu yleensä valtion kontrolloimien kauppa- ja lainasopimusten tekemiseen.

•-Kiinalainen malli toteuttaa teoriassa suorasukaisemmin uuskolonialismin periaatteita kuin läntinen malli, jossa valtiot eivät ole virallisena toimijana.

•-Täytyy kuitenkin muistaa, että läntinen apu on todellisuudessa myös läntisessä versiossa yleensä lainaa jota annetaan rahoituslaitosten kautta, vaikka tätä ei korostetakaan lännen narratiivissa. Merkittävässä roolissa on myös hyväntekeväisyyden varjolla maksettava yritystuki omille yrityksille.

• Kiinalaisessa mallissa kaupalla, investoinneilla ja lainoituksella saadaan aikaiseksi molempia hyödyttävää taloudellista kasvua. Kiinalaisessa mallissa korostuu oikean tuotannon ja infrastruktuurin merkitys osana kehitystä.

•-Mielenkiintoista on, että kiinalainen malli noudattelee paljon niitä suuntaviivoja, joita Lännessä pidettiin esillä 50-60 luvulla.

•Lännessä 70-luvulla suosioon nousut finanssipainotus tartutti tämän läntisen painotuksen myös kehitysapuun. Rahoituksen periaate on yksityisen sijoittamisen tukemisessa ja vei pohjan infrastruktuuriprojektien tukemiselta.

•-Tässä kohtaa saattoi lännessä tulla siirtymä siihen, että kehitysavun uuskolonialisuutta heikennettiin ja pääpaino laitettiin toiveikkudelle sen suhteen, että yritystoiminta hyötyisi kehitysavusta.

•Voisi sanoa, että molemmat kehitysavut sitovat vastaanottajamaiden taloudellisia rakenteita osaksi avunantajaan. Kiinalainen malli kuitenkin tuottaa selvästi merkittävämpiä materiaalisia saavutuksia. Lisäksi talouskasvua syntyy valtiotasolla enemmän Kiinalaisella menetelmällä. Tämän johdosta Kiinalainen malli on houkuttelevampi kehitysmaille, sillä se saavuttaa merkittäviä muutoksia, ei pelkästään yhteisötasoin parannuksia.

Miten Kiinan kehityspolitiikka eroaa Läntisestä kehitysavusta?

.Kiinalaisen kehitysavun ehtoihin ei kuulu vaatimukset ihmisoikeuksien tai demokratian edistämisestä. Läntisten ehtojen osaksi yleensä kuuluu.

.-Tämän voi nähdä uskolonialismin puuttumisena, sillä taloudellisen tuen ehtona ei ole poliittisten muutoksien tekeminen.

.Läntinen lainaraha on yleensä käytettävä palveluksien ja tuotteiden ostamiseen läntisiltä yrityksiltä. Kiinalaiset yleensä rakentavat infrastruktuuria tukemaan maiden välistä kaupankäyntiä.

.-Jälleen Kiinalainen malli muistuttaa itseasiassa perinteistä imperialismia, mutta parantunut infra parantaa enemmän avun vastaanottajan asemaa kuin ylikalliilla lainoitettu Läntinen palvelu, jonka yleensä lainanantaja vielä määrittelee.

.Kiina tekee pitkiä kauppasopimuksia, jotka sitovat kehitysmaan pitkäksi aikaa Kiinaan. Tämän on kiistatta uskolonialistinen käytäntö. Kuitenkin tämä pitää sisällään infrastruktuurin rakentamista ja kestävämpää taloudellista hyötyä.

.Kiinan lainat ovat yleensä halvempia kuin Läntisiltä rahoituslaitoksilta saadut.

.Eräs merkittävä erotus on se, ettei Kiinan kehitysapuun yleensä liity minkäänlaista ”turvallisuuksyhteistyötä” tosin kuin läntiseen kehitysapuun. Tämä tarkoittaa sotilaallisen läsnäolon puutetta ja puuttumattomuutta vastaanottajan poliittiseen tilanteeseen.

Kiina uuskolonialistina?

•Kehitysapua tarkastelemalla ja laajemminkin ajateltuna voidaan todeta seuraavaa:

•+++Lainoittaminen on perinteinen tapa luoda riippuvaisuussuhteita. Tämän suhteen Kiinan toimita luo uuskolonialistisia suhteita.

•--Kiinan mallissa ei kuitenkaan lainojen ehtona vaadita hallinnon uudistuksia tai lakimuutoksia .

+++Infrastrukturi projektit sitovat kuitenkin kehittyvät taloudet osaksi Kiinan resurssialuetta.

- Kiinan kanssa tehtävä kehitysyhteistyö näyttäisi hyödyttävän enemmän valtiontaloutta kuin Lännen kanssa.

-Kiina kuitenkin tarjoaa yleensä paremmat ehdot kuin läntiset kilpailijansa

--Kiina ei ole toistaiseksi turvannut aseilla omia etujaan omilla läänityksillään

++Kiina käyttää alustamaitaan oman halpatuotantonsa markkinoina ja lähteenä

++Kiina imee lisäarvoa toisista kehittyvistä maista ja muuttaa sen oman työväenluokkansa hyvinvoinniksi.

+Kiinan malli ei tuota suoraa hyötyä kehitysmaiden asukkaille.

- Kiina jättää apunsa jakamisen paikallisen hallituksen käsiin

++Piittaamattomuus ympäristöongelmista toimittaessa kehitysmaissa.

Onko Kiina imperialistinen?

- Kiina on sikäli imperialistinen, että se käyttää itseään heikommassa asemassa olevien maiden resursseja kasvattaakseen omaa vaurauttaan ja rakentaakseen sen avulla oman työväenluokkansa taloudellista hyvinvointia.
- Kiinalaiset yritykset toimiessaan ulkomailla ovat samanlaisia suuryrityksiä, kuin Läntiset vastikkeensa. Se, että näiden yritysten johto on Kiinalaisten poliitikkojen kontrollissa ei muuta sitä, kuinka ne ilmenevät Kiinan ulkopuolella.
- Kiinalaiset ovat kuitenkin kehitysmaiden kannalta toistaiseksi vähemmän alistavia imperialisteja, kuin Läntiset vastikkeensa. Toistaiseksi Kiinalaisen uuskolonialismin muodostamat infrastruktuuri ja kauppasopimukset mahdollistavat enemmän taloudellista kasvua kuin Lännen kehitysapu.
- Kiinalaiset uuskolonialistiset rakenteet perustuvat tällä hetkellä siihen, että vastaanottajamaat ovat halukkaita vapaasta tahdostaan vaihtamaan läntiset kahleet pehmeämpiin Kiinalaisiin. Vapaaehtoinen isännän vaihto.

Mitä tästä kaikesta pitäisi päätellä?

- Kiina on kenties merkittävin maapallolla vaikuttava voima tällä vuosisadalla.
- Kiinan kommunistinen puolue on voimakkain poliitikkojen kontrollissa oleva taloudellinen voima planeetalla. Tämä hermostuttaa tavattomasti nykyistä kapitalistista eliittiä, joka on tottunut olemaan valtiokontrollin tuolla puolen.
- Kapitalismin tulevaisuus on pitkälti kiinni siitä, jatkaako itseään kommunistiseksi kutsuva puolue nykyistä politiikkaa, jossa kapitalismia käytetään rakentamaan sosiaalidemokraattisia rakenteita a la Länsi.
- Kykeneekö Kiina koskaan edistymään pitemmälle, kohti oikeaa globaalia sosialismia vai rakentaako se itselleen ”hyvinvointivaltion” jossa omien työläisten tyytyväisyys ostetaan Afrikasta ja muualta haalitulla lisäarvolla?
- Koska Kiina on ottamassa globaalin valta-aseman, koskettaa tämä kysymys myös meitä täällä taantuvassa Lännessä, sillä Kiinan valtahegemonia ja mahdollinen uuskolonialistinen vaikuttaminen tulee leviämään myös meidän alueellemme yhä etenevässä määrin tulevaisuudessa.

Lähteitä

<https://www.weforum.org/agenda/2019/10/what-can-developing-countries-learn-from-china-s-enormous-growth/>

<https://carnegietsinghua.org/2019/07/23/why-unsustainable-chinese-infrastructure-deals-are-two-way-street-pub-79548>

<https://carnegieendowment.org/2020/01/08/how-china-is-reshaping-international-development-pub-80703>

<http://www.desili.fi/opintomateriaalit/imperialismi-ja-alikehitys/>

<http://www.desili.fi/opintomateriaalit/imperialismin-viimeinen-vaihe/>

Lenin, Vladimir, http://sosialismi.net/wp-content/uploads/2010/04/vladimir_lenin_-_imperialismi.pdf

Gunder Frank, Andre, *Kapitalismi ja alikehitys latinalaisessa Amerikassa*

Magdoff, Harry, *Imperialismin aikakausi*

Hakanen, Yrjö, *Imperialismi ja sosialismi tänään*

Nkrumah, Kwame, *Neo-Colonialism- the Last Stage of Imperialism*

Hayter, Teresa, *Aid as Imperialism*